

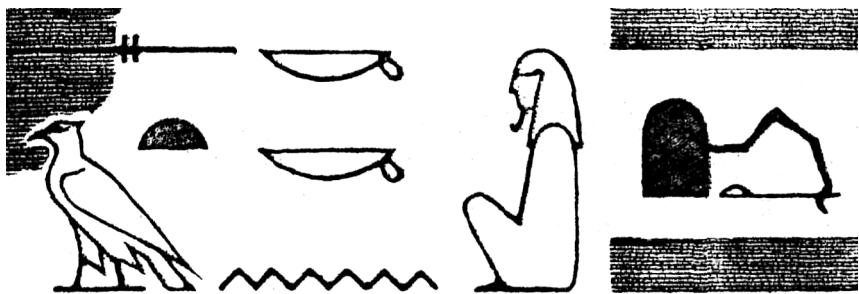
ЮРІЙ ВИННИЧУК
РЕКОМЕНДУЄ

ВАСИЛЬ МАСЮТИН

ЦАРІВНА
НЕФОРЕТА

новісті

Харків
«ФОЛІО»
2019

Перша частина БОРОТЬБА

— Тепер я остаточно переконаний, дорогий Райте, що ви на фальшивій дорозі. Ви залишаєте на боці поважні досліді, а захоплюєтесь оманною пишнотою зверхніх форм...

Райт слабо оборонявся перед нагальними аргументами Стакена.

«Дорогий Райте» — такого звороту досі не чув д-р Роберт Райт, молодий єгиптолог, автор кількох книжок. Професор Готгард Стакен — міжнародна величина і неохибний авторитет в царині єгиптології, зводив підсумки з останньої книжки Райта. У останньому часі говорили про нього винятково багато: Єгипет, його останні розкопи і все зв'язане з ними стало улюбленою темою розмов навіть лікарів¹.

Стакен — худорлявий і випростований, стояв за столом, покритим книжками і рукописами. Він доторкався настільної плити своїми твердими, наче алябастровими нігтями і вибивав глухо такт до своїх слів. Його плоский череп покривало

¹ Ляїк — світська людина.

рідке дбайливо пригладжене волосся тільки ззаду та по боках. Його закарлючений ніс нагадував пташиний дзьоб. Чорні, блискучі очі. Зовсім як той славний суп¹ у музею в Каїро. Такий глибокий був погляд його незглибних — наче знання вічності — очей.

Перед ним стояв Райт з пошаною, але з упертою міною, і проти віку вчителя виглядав іще молодший, ніж ним був справді. Його подовгасте обличчя — що вказувало на його походження — було англійське. Завзяте підборіддя і трохи гостра лінія уст не зовсім згоджувалися з м'якістю вищої частини його обличчя. У його очах можна було відчитати супротивність людини не так може, впертої, як химерної. Напівжіночі і напівмужеські риси його вдачі, помітні у зверхньому вигляді, надавали його працям своєрідний чар.

«Дорогий Райте...». У цій апострофі пробивалася нотка самовладної протекційності. Така фраза лестила Райтові, а водночас і насторожувала його.

«Дорогий Райте!» — у тих словах критики на його книжку він відчував, як хочуть знищити його індивідуальність, але разом з тим він віднаходив у критиці якусь болісну насолоду, якби жертвував собою для якоїсь вищої мети. «Дорогий Райте» — звучало як обеззброєне великосердя батька і володаря, що наказує.

Райт уявляв зовсім інакше становище супроти його книжки. Ось вона перед ним, оправлена в пергамент зі золотим шулікою на обгортці. Кілько незабутніх хвилин внутрішнього напруження! Кілько годин щасливої подорожі у підземелля єгипетського генія, якого твори призбирані у мовчазних саялах єгипетської галерії!

¹ Суп — яструб.

У кількох метрах від нього гудуть авта та електрична залізниця, пливе течія людей зовсім байдужих до величної мінувшини. Йому не повинні були докоряти, а хвалити його за те, що він дав цій тупій масі свою книжку. Стакен признавав совісні підстави його праці, але не вмів відчутти теплого віддиху тих картин минулого, які Райт оживив разом з терпіннями, любов'ю та думками єгиптян. Стакен не хотів признати вартости його книжці, дарма, що Райт вложив у неї так багато праці: кілька місяців треба було з напругою всіх сил визбирувати з надписів матеріали про буденне життя єгиптян і з окрушків складати повну його картину.

За це все — тільки докори...

Нігті Стакена барабанили глухо по столу, його очі дивилися непорушно і непризно.

«Орел повинен дивитися в сонце. Очі Стакена не повинні осліпнути від того, що вони весь час задивлені у великого Ра... Хто це такий Стакен? Птах, чи бог?.. Райт відчував, що його думки розсіваються у тому погляді, який повертає універсальність його думки. Він мусив зробити більше зусилля, щоб вернутись до рівноваги.

— Дуже мені прикро, пане професоре, що моя праця не знайшла у вас прихильности, але тепер, вислухавши всіх ваших доказів, мушу признатись, що не можу відректись від нічого з того, що я написав. Я знаю, що правда на моєму боці і це для мене полекша під тягарем ваших закидів.

Стакен стягнув уста, якби хотів усміхнутися. Це було новою для Райта: адже Стакен ніколи не сміявся.

— Ви вперті, пане докторе, і я поважно боюсь, щоб ви не ввійшли на небезпечний шлях. — І вже у зовсім зміненому, офіційному тоні додав: — Будь ласка, перегляньте завтра оту скриньку з рукописами. Відчитайте тексти, заки я прийду вполудне.

Знову стук нігтів по столу — на знак, що цим разом востаннє. Легко кивнув головою і Райт мусив відійти. Учень, відходячи до дверей, нагадав шкільні роки і той настрій полекші, яку відчував, коли міг відповісти задовільно на питання вчителя. Стакен опустився на фотель і відразу втратив сувору поставу. Він пожовк, мовби старівся на очах — подобав на чоловіка, що відчував приємність, коли його знесилене тіло може спокійно та вигідно знайти собі місце.

Працю, яку перервав Райт, щоб побачитися зі Стакеном, він не міг уже продовжувати після повороту. Тепер якимось дуже поволі відчитував напис на п'єдесталі статуетки. Несподівані пробліски, що звичайно находили на нього під час такої праці, тепер не з'являлися. Щойно дзвінок, що сповіщав годину, коли зачиняли музей, звільнив Райта.

Він зібрав свої записки і поквапніше, ніж звичайно, подався до виходу.

При воротах музею побачив Райт знайоме авто і за спущеним вікном обличчя нареченої. Рукавичка переслала йому живий привіт. Сьогодні Райт мало тишився цією зустрічєю. Марія, чи як він звав її — Мері теж заявляла права до його свободи. Він знав її лише рік, — від місяця був її нареченим. Райт не міг віднайти у своїй пам'яті зв'язку між своїм станом нареченства і теперішнім настроєм. Якесь зовсім чуже йому почування порушувало його рівновагу.

Та тільки на мить тривало це невдоволення. Він збіг сходами і всів у авто, що пахтіло парфумами. Вже сидів, коли побачив у дверях музею Стакена. Цей тримав під пахвою палицю, натягав рукавички і дивився тупо з-під старомодного капелюха з широкими крисами. Райт відхилився, щоб пірнути у глибину авта, викладеного подушками.

Мері притулилася до нареченого. Від цієї щирости його поганий гумор щез миттю. Він уже дивився з задоволенням на свою наречену: на її природно свіже личко, коротке волосся і кінчик нахабного носика. Усе інше щезало під її капелюхом. Мері мовби відчула його погляд — відвернула голову.

«Яке це дивне... — думав Райт, — коли вона дивиться на мене ось так, як тепер, маю вражіння, мовби вона прийшла з якоїсь далекої далечини і приносила «зі собою щось давно забуте і загублене». Але перед ним світило ясне та безсумнівне личко гарної дівчини. На устах Мері заграла усмішка. Райт нахилився над ними і поцілував їх.

— Стакен хотів нині дати мені лекцію, йому не подобається моя книжка. Він уже зовсім припав порохом і цвіллю, нагадує мумію. Ані мені в голові слухати його! Нехай він собі воскрешає єгипетську історію, а я оживляю єгипетських людей. Але це тебе нудить? Це нецікаве... Зате по шлюбі поїдемо до Каіро. Побачиш Єгипет, тоді зрозумієш, чому я так полюбив той край.

Правду кажучи, Мері мала інші пляни. Єгипет не приваблював її: вона ж знала, що її заберуть туди не для приємности. Вона воліла б французьку Рів'єру або Італію. Навіть не було б погано залишитись у Німеччині і поїхати над море... Як наречена вона мусила спрямовувати свої думки на спільне життя з Райтом і вона пробувала знайти гармонію між звичками і бажаннями чоловіка і власними.

— Я радо поїду з тобою...

Її очі дивилися ніжно і покірливо. Райт побачив її закоханий погляд... Що після цього значить Стакен! Які смішні ті атентати на його свободу! Райт відчув з такою самовпевненістю своє право і свою силу, що його недавні сумніви видалися йому дитячим настроєм.

Зміст

Художник і письменник, що сидів на двох кріслах. <i>Ю. Винничук</i>	3
ЦАРІВНА НЕФРЕТА. <i>Повість</i>	9
<i>Перша частина. Боротьба</i>	11
<i>Друга частина. Розшуки</i>	53
<i>Третя частина. Любов</i>	135
ДВА З ОДНОГО. <i>Повість</i>	249
ЛІТЕРАТУРНА ПОЛЕМІКА ПРО ПОВІСТІ ВАСИЛЯ МАСЮТИНА	519